

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze
la tipografi'a seminarului gr. catolicu in Blasiu.

Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francate
la redactiuni.

Anulu II.

Blasiu 15 Iuliu 1889.

Nr. 20.

Partea besericésca.

Din viéti'a pastorală

Indrumări practice de Titu Budu.

III. Predic'a.

Este de lipsa cá predicatorele se cascige placerea ascultatoriloru. Acést'a se va ajunge deca predicatorele va sci predá adeveturile eterne infrumsetiate cu idei noue. Poporulu astadi nu se indestulesce cu cazaniile. Inse de si infrumsetiamu predicile cu idei noe, nu este iertatu a face glume, càci cum dice s. Alfons: „*Santii au indemnatu pre ascultatori la lacrima. dar' nici candu la risu*“.

Cu atatu mai pucinu este iertatu a instrainá pre ascultatori cu imputari si vorbe dure. Cutare preotu a predicatu forte bene si cu predicile sale a indemnatu pre unu credinciosu care incungiuirá baserica se amble regulatu la baserica. Au sositu serbatorile Pasceloru si preotulu graindu despre S. Marturisire a disu intre altele: „Pre acela care nu se va marturisi in ainte de Pasci, lu voiu ingropá cá pre unu câne“. Omulu acel'a mai multu n'a venitu la baserica. Preotulu care cuventéza astu-feliu mai multu strica, decatu tocmesce.

Mai incolo se recomenda varietatea, de orece repetarea acelora-si predici n'are nice unu efeptu. I-mi aducu aminte cumcá cá capelanu am fostu chiamatu la o ingropatiune intru unu satu vecinu, a contionatu parochulu betranu locale, dupa semnulu crucei unu ascultatoriu cu viersu destulu de inaltu a inceputu a spune predică preotului, si aieve betranulu a cuventatu aceea predică, care dupa ce a dis'o la multe ingropatiuni poporenii deja o sciau de rostulu.

Unii invetia cate-va predici si acele le repeteza anu de dile.

Se povestescè că pre unu preotu lau acusat poporenii cu mai multe intre altele cumcá totu aceea-si predică o dice, — la investigare preotulu a rogatu pre investigatore se provoce pre poporanulu se dica predică deca o scie, — respectivulu a disu cá nu-si aduce amente de densa, preotulu i-a respunsu: Vedi totu un'a predică ve spunu si nu o sciti neci aceea, — inse omulu s'a rogatu se-i spuna numai doue trei cuvente din inceputulu predice, preotulu a inceputu predică, si omulu a dis'o pana insfirsitu, imitandu inea si gesturile preotului.

Deci uniformitatea si in predică este daunosa si neplacuta. Deca am ascultatu anu de dile pre S. Joanu Gura de auru, ne-ar' place se- ascultamu si pre S. Augustinu. „*Omnis varietas delectat*“.

Este forte consultu dara candu si candu a chiamá de predicatore pre preotulu vecinu, seau alti preoti de renume. Dorere acést'a la noi nu se intempla, de si s'ar' poté forte usioru efeptu, cá se ne schimbamu cu fratii vecini, eu se me ducu a servi la densulu, ér' densulu la mene.

Credinciosii n'au pacientia a ascultá predic'a lunga, érn'a li este frigu dau cu petiorele, vér'a dormu. Scurta, dar' meduosa, acést'a se fia devis'a. Este mai bine se dica poporenii oh s'a gatatu, decâtu se suspine: candu se va gatá?

Este cunoscuta regula lui Luther: pasiesce cu curagiu pre amvonu, deschideti gur'a, si incéta curendu.

Este consultu a se acomodá si jurstariloru locale, caci d. e. a predică despre furtu intr'o comuna unde ani de dile nu s'a intemplatu, nu este practic. Cutare preotu a inceputu predică cu cuventele: pre

port'a cetatiei noastre este scrisu: fora Domnedieu nu este benecuventare" si lau ascultatu cu totii cu mare atentiune, si predic'a a avutu rezultatulu doritu.

Cá predic'a se afe calea la anima debue se misce simtiementele. Simtiementele suntu podulu preste care cunoscinti'a trece la voia. Maestri'a de a miscá simtiementele este grea, inse nu este cu nepotintia acelu'i'a care are anima ardiatoria crescinesca. Care are atare anima este domnu preste ascultatorii sei. De unde recerinti'a cea de antáiu a predicei este miscarea simtiementeloru. In multe predici lipsesce petrunderea, caldur'a si tari'a, pentru acea nu ajungu la tinta cá seget'a cea slaba.

Este un'a intrebare inca ne decisa, cum-cá predicatorele se descepte in animele ascultatoriloru simtiemente line seau ingrozitorie. Cugetámu cá este mai bene a le folosi ambele. Suntu anime cari debue a le cuprinde cu asaltu, ér altele suntu a se atacá cu focu. Este dreptu cumcá ómenii se misca mai tare de frica, decâtu de iubire, cacii multi suntu cei fricosi; inse de aici nu urméza inca cá predicatorele se ingrozésca pre ascultatorii sei. Este dreptu cum ca predicile amenintatorie au mare influentia, — inse adeseori produce mai mare efeptu cuventarea despre indurarea lui Domnedieu, decatu meditatiunea despre iadu. Neci este de lipsa a predicá mereu despre cele patru lucruri de pre urma, cari cine va tiené mereu predici ingrozitorie pentru cati va impetríti la anima? S. Augustinu dice despre predicatorii, cari continuu cuventéza despre pedepsele lui Domnedieu: „*latrant non loquuntur*". Dreptu acea pre langa amenintiare se nu ne uitamu de mangaerea cea cerésca.

Celu cu temperamentu blandu se nu cuventeze predici amenintatorie, cá va devení de risu.

Altii candu predica au ceva versu plangatoriu, care asisiderea produce risu.

Scimu din viéti'a santiloru, cum-cá aceia petrunci de adeveturile cari le vesteá, adeseori au lacrimatu. Se scrie adeseori despre S. Ludovicu de Granada, cá in vinerea mare pasindu pre amvonu n'a potutu se dica mai multu de cátu: Patimile Domnului nostru Isusu Christosu. . . . si a inceputu a plange, si inzaduru s'a silitu n'a potutu se dica mai incolo neci unu cuventu, . . . a remasu dara predic'a, inse toti ascultatorii au esitu plangendu din baserica. Dar' acesti'a erau santi, a caroru viétia deja erá o predica santa. Se plangemu acumu noi la idea cea de antaia petrundiatoria, ar' produce efectulu contrariu.

La multi predicatori lipsesce spiritulu si poterea producatoria de efectu; — cuventarea loru este rece, séca, si nu provine dein anima, seau déca petrunde, nu misica.

Inse dupa ce voi'a omului este plecata la cele rele si in contra adeveturului cunoscutu urméza reulu, dreptu acea este de lipsa cá predicatorele se scie misicá si conduce la infrángere voi'a omului.

Nu este destulu a aretá cá ce avemu de a face, ci debue a si silí pre ascultatorii se faca acee'a: Pre cum trecu ideile din mintea predicatorului in a ascultatoriloru, astu-feliu debue se intre si simtiementele predicatorului in animele ascultatoriloru. Astu-feliu si predic'a cea mai frumoasa va semená catra sórele de érna, care stralucesce, dar' nu incaldiesce.

Suntu apoi unii forte sentimentali, acolo unde n'ar' debuí. Unii striga, plangu, suspina si se vaeta, acolo unde ar' debuí se graiésca linu si cu pacientia. Aceste iritéza pre ascultatorii. Zelulu nu póte inlocuí oratori'a.

Suntu adeveturi crescinesci cari debue desfasurate in modu simplu, dar' suntu altele atátu de inalte si petrundiatorie, cá a grai despre ele nu se pote fora misicare.

Inse acela care recitéza cuventarea, in locu se misce, recesce. Cá ceneva se pota fi predicatoru bunu, debue se unésca cuventele mintei cu ale animei, cá se cvinga si se misice.

Anim'a nu se pote devinge cu atacu momentanu, ci cu istetime de maestru. In aintea istetimei anim'a se va dá devinsa si in aintea poterei oratoriei va depune armele si va recunose cumca: oratorele a facutu detorinti'a s'a, acum si eu debue se facu datorinti'a mea. A efeptu acést'a este lucrulu celu de frunte.

(va urmá).

Preotulu si casatoritii litiganti.

(Continuare din Nr. 12).

Am disu mai departe, cá se recere, cá Preotulu avendu a face cu casatoritii litiganti se fia pre deplinu orientatu in privinti'a personeloru si cu privire la causele adeverate a neintielegeriloru. Pre catedra cá si in scaunulu confesionalu, publice catu si in indrumarile si sfaturile private, nu este iertatu, cá se pierda preotulu din vedere principiulu pastoralu: „*Condú turm'a tie concrediuta amesuratu individualitatiei ei, lumineza-o, descepta-o si o povatuiuesce pre calea virtutiei potrivitulu indigentiloru ei*". Prin urmare cá si tractarea casatoriloru litiganti se nu fia unilaterala seau pote gresita neaperatu de lipsa este, cá se cunosca pre ambii litiganti dupa individualitatea loru si nu arareori chiar' si cu privire la relatiunile esterne. In deosebu e de lipsa cá se cunosca preotulu caracterulu naturelulu si temperamentulu, modulu de cugetare seau cursulu ideiloru, aplicarile si moravurile litigantiloru precum si conceptele ce le au despre adeveturile religiose morale si a. Cunoscintiele aceste, pre cari si

le pote cascigá preotulu pre cale directa — prin esperintia propria, — seau si pre cale indirecta — folosindu-se de impartasirile personelor demne de credintia, — inlesnescu in mesura considerabila eruarea cauzelor, neintielegerilor si aplicarea midiloceloru potrivite cu speci'a casului concretu.

E' lucru greu a aflá adeveratele cause a neintielegerilor dintre conjugi si totusi trebuie preotulu neaperatu se le cunósca, caci pana candu sustau acelea si nu se inlatura despre o impacare durabila si sincera intre casatoriti vorba nu pote se fie. Causele preste totu suntu seau defecte morale seau defecte fisice, apoi tractarea dura din partea barbatului si spiritulu de renitentia, de nesupunere si poft'a de cërta din partea muieriei, — zelotipi'a, comiterea de fapte, cari detragu din onorea si bunulu renume a familiei s. a. Se pote si acea intemplá cá neintielegerile se provina din divergintie in cause de avere. Dintre acestea cause unele suntu de notorietate publica, ér' altele ascunse si cá atari cunoscute senguru numai litigantiloru seau in unu cercu forte restrinsu de persóne. Causele de prim'a categoria se potu mai usioru scí si aflá; nu totu asia de lesne inse se potu constatá causele oculte, si in eruarea acelora usioru pote se se gresiesca.

Adeveratu, cá Preotulu care se bucura de iubirea si increderea litigantiloru, e indreptu se presupuna si astepte, cá acestia 'lu voru informá cu tota sinceritatea in privinti'a cauzelor traiului reu, dar' cu tote aceste nu e consulta se ié depunerile verbale a partiloru totu dea-una fora rezerv'a cuvenita, cáci deoparte celu vinovatu, chiar' si deca si recunoscce gresiel'a comisa, se escusa de cele mai multe ori invinuindu pre consociulu seu si nu e aplecatu a admite, cá elu senguru ar' fi urzitoriu invrajbirei; ér' de alta parte partea nevinovata, conscia de nevinovati'a s'a si mahnitá in sufletu pentru nedreptatea ei causata, — lucru firescu cá espune prea esageratu starea lucrului si aduce cá motive a tractarei rele lucruri de acele, cari seau nu esista de locu si cá atari suntu numai intipuite, seau si deca esista, nu esista in form'a, in carea se presupunu si afirma.

Pre ce cale dera va potea preotulu se se orienteze mai bine si mai securu in privinti'a acestoru cause? Rspundemu, cá combinandu espunerile litigantiloru cu impartasirile altoru persone demne de credintia si luandu in considerare cunoscintiele castigat relative la caracterulu si individualitatea litigantiloru se-si formeze judecat'a fora pripire si reflectandu la urmatoarele doue regule: a) In cele mai multe casuri ambele parti suntu de vina, desi un'a in mesura mai mare decatu alt'a, de acea, cá nu cum-va producerea se fie gresita si unilaterala, nu e consultu a cautá caus'a traiului reu numai pre o parte ci pre amendoue; b) Causele potu se fie proxime, cari adeca dau ansa la

erumperea certeloru si cari neintrevedu nemultiámirea si neindestulirea ar' fi remasu ascunsa si nu s'ar' fi manifestatu in acte de violentia ori de alta natura; — si cause remote seau indepartate, cari suntu asia dicandu isvorulu primu si adeverat'a sorginte a neintielegerilor — cari producu amaraciunea si aversiunea si nu trebuie de catu o mica schinteaua, unu privilegiu binevenitu cá acea se erumpa, se isbucnésca. De acea nu e de ajunsu, cá se se orienteze preotulu numai cu privire la causele proxime ci totu odata si mai cu adinsulu si cu respectu la cele indepartate, cáci fora inlaturarea acestora pacea si buna intielegerea nu se pote restabilí, de acea e de grigitu, cá nu cum-va se se ié motivulu care dá ansa la erumperea neindestulirei dreptu de caus'a adevrata, de ultim'a ratiune a traiului reu.

Orientatu fiindu Preotulu cu privire la persóne, apoi in privinti'a cauzelor neintielegerilor, póte se pasiésca la indeplinirea oficiulu de midilocitoriu, póte adeca faptice se intrevina. Intrevenirea acést'a nu are altu scopu, de catu cá se se restabilésca intre casatoriti relatiunea, pre care o poftesce baseric'a, o poftesce moralulu si dreptulu, care restabilire este preste totu cu potintia numai pre langa anumite conditiuni. Conditieuna de capetenia este, cá partea nevinovata primindu satisfactiunea cuvenita dein ánima se ierte, ér' cea vinovata se si propuna si apromita sinceru emendarea vietiei si cá pre venitoriu se va abstiené dela fapte, cari facu cu nepotintia realizarea ideei obiective a casatoriei. Lipsindu acésta conditiune, despre iubire, incredere si respectu reciprocu, cari virtuti constitue basea naturala a adeveratei vietii conjugale, vorba nu póte se fia; si chiar' si deca -i succede omulu a induplicá pre litiganti la continuarea convietuiri casnice, pacea si bun'a intielegere e numai la aparintia cáci aversiunea totu esiste si la proxim'a ocazione erumpe cu mai mare vehementia de cátu la inceputu.

Cum are dar' a purcede preotulu, ce are de a face, pana unde are se mérga, cá se nu i- se pota imputá, cá prin acte necorecte seau prin intrelesári nejustificavere a contribuitu mai multu la instrainarea spiriteloru, la asprirea relatiuniloru, de cátu la conciliarea acelora? Punendu-ne intrebarea acést'a, nu intentionamu a indegetá modulu de procedere in fiacare casu concretu, caci acést'a ar' trece preste limitele unui simplu articlu, ér' de alta parte e si lucru cu anevoie dein cauza, cá casurile concrete diferescu dupa cum suntu deosebite si caracterele, naturele si temperamentele si apoi causele neintielegerilor. Fia care casu concretu si are particularitatile s'ale, determina modulu de procedere si cari trebuie avute in vedere, cá nu cum-va se se gresiesca contra regulei fundamentale a prudintiei pastorale. Cea ce intentionamu

la locul acest'a este, că se statorimu nescari norme si regule, cari de caracteru generalu fiindu se se potrivesca pentru fia care casu, remanendu că dein acele se se deduca si traga consecintiele naturale, si se se aplice in praxa amesuratu impregiurariloru.

Modalitatea in procedere ni-o indegetéza pre catu de scurtu pre atatu de precisu si de lamuritu S. Apostolu Pavelu candu dice: „Si slugei Domnului nu se cade se se sfadésca, ci blandu se fia catra toti, invetiatoriu, nu iute, cu blandetie certandu pre cei protivnici“. Adevratu că cuventele aceste pline de invetiatura si intieptiune se potrivescu pentru dirigatori'a pastorală hodegetica preste totu, le luamu totusi de base a espunerei nóstre fiindu-că dein principiulu esprimatu in dinsele se potu cu inlesnire trage consecintiele si indrumarile de lipsa pentru scopulu nostru.

a) „Si slugei Domnului nu se cade se se sfadésca, dice S. Apostolu. Habitulu ethicu a Preotului are se se oglindiesca in tóte lucrările sale, in viétia s'a publica si privata; totu de a una consciu de adevrat'a insemnetate si valóre a lucruriloru temporale si despre relatiunea dintre deusele si cele eterne — neperitore va dovedí recerut'a seriositate, care i- casciga demnitate, recerut'a blandetia, carea caracterizeza pre celu ce are se vestésca faptele indelungu rabdarei si misericordiei dieesci. Nemica nu pote se detraga din caracterulu si demnitatea preotului decatu lips'a spiritului blandetiei, lips'a seriositatei, decatu superb'i'a si aroganti'a, nimica nu pote se-i zadarnicsca fructele osteneleloru in mai mare mesura decatu procederea vehementa, iute si cu nerabdare. Preotulu care la prima pedeca ce i- se dà in cale incede la sfada, la cërta că astufeliu cu vorbe aspre si cu amenintiaru se-si duca in indeplinire intentiunile sale, nice candu nu va poté fi stapanu preste spirite, credinciosii se voru instrainá de catra densulu si in mesur'a in carea va scadé increderea poporeniloru in densulu, in acea mesura va scadé si inriurinti'a lui morala.

Avendu a face preotulu cu casatoriti invrasbiti prea adeseori i se dà privilegiu de asi pierde rabdarea seau pacienti'a; căci acestia, mai alesu deca se afla pre o trépta inferiora a culturai religioase morale, fie conscii de nevinovatia fie pentru-că se-si ascunda reutatea de anima si se-si escuse gresiél'a, — stau cu cerbicosie pre langa asertiunile lor, tienu mortisiu la ideile preconcepute, nu se lasa a se convinge si se simtu óre cum fericiti de asi pote versá inaintea preotului tota mani'a asupra consociului in termini aspri, duri si adese necuvenintiosi. Si deca preotulu inca si pierde rabdarea, se amesteca in sfada amenintiandu, cautandu si apostrofandu, deca fora se se scie stapani se irita si indignéza, — prin acést'a nu numai că si detrage din demnitate dar', se face imposibilu de a-si indeplini oficiulu de midilocitoriu.

Patim'a dela natur'a s'a este opusa adevratului zelu pastoralu, care se caracteriséza prin blandetia si moderatiune si e departe si de sentimentalitate si molaitate, că si de asprime si violentia. Procederea patimasia mai alesu in casuri că si acele, unde se recere domolirea patimeloru, mai multu strica si derima decatu folosesce; ea este semnulu seau criteriulu celu mai securu alu slabitiunei proprie. „Bona mater charitas in pastore, pie solet saevire, sine dolore mulcere, patienter irasci, humiliter indignari“. (S. Bernandu).

Dr. Joannu Popu,
prof. de s. teologia.

Necesitatea sciintiei si a vocatiunei pentru statulu preotiescu.

((Continuare din Nr. 16.))

Cu ce ardóre si nepregetare nu va alergá la vócea celui ce-i striga: „Dómne éca acel'a, pre carele lu- iubesci este morbosu“¹⁾. Preotulu consciu de sublim'a-i chiamare, va grabí la patulu fiului seu ce suferé fara amanare, nebagandu in séma că-i nópte si intunecime nepetrusa, ventulu i rece, cu plóie ce vérsa, au geru ce inghiatia; elu trebuie se mérga, fia cale lunga au scurta, grea au usióra; fiulu seu sufletescu lu- chiéma spre a-i intinde mangaere in agonia; detorinti'a lu- mana, elu cauta sè se supuna. — Asiá-i! căci: „pastoriulu celu bunu sufletulu si- pune pentru oile sale“²⁾. —

Si apoi de cate ori nu se intempla, că preotului nu-i chiar' binevenita invitatiunea acést'a; si pentru-că preotulu chiar' in acelu momentu voesce a intreprinde o caletoria, séu a seversí o alta óre-care afacere; pre cel'a ce lu- chiéma lu- primésce cu racéla, si uneori chiar' cu duritie? Unu atare preotu abuna-séma, că nu aretá vocatiune facia de statulu seu. —

Preotulu cu vocatiune preotiesca trebuie se fia pururea promptu si gat'a spre administrarea taineloru lui Domnedieu, asiediate de dulcele mantuatoriu Isusu Christosu că totu atâte remedie salutarie, pentru vindecarea morburiloru sufleteloru nóstre — dara pre langa promptétia. Cata grige si devotiune nu va manifestá preotulu adevratu inca ducandu santulu viaticu in cas'a bolnavului? Bine că prin satele nóstre nu avemu modru se facemu ceremonii că catolicii; cari candu ducu sant'a eucharistia spre provederea bolnaviloru: preotii su- imbracati in talaru si superpeliciu, cu crucea in mana si s. eucharistia tienendu-o la pieptu intr'unu saculetiu gatitu spre ace'a, premersi fiindu de doi ministranti cu luminari aprinse si clopotiele, prin sunetulu caror'a se dà de scire trecatoriloru pre drumu, că éta acumu cel'a ce a disu:

¹⁾ Joannu 11, 31.

²⁾ Joannu X, 11.

— „de me iubéște cinev'a va pazi cuventulu meu, si parintele meu lu- va iubi; si vomu veni la elu, si ne vomu face lacasiu la densulu“ — (Joanu XIV 23) se scobóra cu iubire in locuinti'a celui ce cu credintia si dragoste lu- chiéma spre a i- fi alinatoriu si mangaitoriu in suferintiele ce lu- léga càtra patu. O procesiune cá acést'a la totu casulu invólva mai multu respectu si devotiune, cá si a preotiloru de ritulu nostru, cari apucaodu o bata in mana, infundandu patrafirulu — in cele mai multe casuri constatatoriu din nesce sfásii spintecate — cu sant'a eucharistie, — in bosunariu, — fàra cruce, fàra carte, càci vedi bine molitv'a o scie fàra carte; alérge la patulu bolnavului cu santulu viaticu, nepricepandu-lu nimenea cà unde are de a merge, la campu spre a pasiuná oi necuventatóre?; ori la locuintie omenesci spre a pasiuná sufete cu cuventulu vietiei cei vecinice? Pre langa acést'a comportare indiferentá a preotului se mai adauge indiferentismulu rece, cu care e primitu preotulu in casele multoru bolnavi; cu més'a neascernuta, casa nematurata, fàra lumina aprinsa séu tamaie ardienda cá se curatie cas'a de miasmele nu intru tóte priitóre de sanetate. Eu credu, cá déca preotulu s'ar' infatiosí la cas'a bolnavului intr'unu esterioru mai impunatoriu si mai convenabilu pentru o solemnitate cá acést'a, — càci ce solemnitate trebue mai mare, de catu candu Imperatulu ceriului si a pamentului, insusi Domnedieu se scobóra in locuinti'a unui omu nemernicu? — cu pucina oste-neala preotulu ar' poté esoperá dela credintiosii sei, cá se lu- primésca cu ocasiunea provederei bolnaviloru; cu mai mare respectu si pietate. — Astu-feliu s. e. déca preotulu va fi imbracatu in talariu, — séu celu pucinu cu unu vesmentu lungu de colóre négra; cu patrafirulu in grumazu, si nu in bosunariu, séu sub-suóra precumu obicinuiamu cei mai multi a lu- duce, — cu capulu голу, cu crucea lui Christosu in mana, si cu saculetiulu, in care se pórtá sant'a cuminecatura atarnatu cu o petea de grumazi, se ajungá pâna la pieptu pre anima, càci cu „anim'a se crede spre dreptate“, si nu cu bosunariulu; eu sum convinsu cá preotulu infatiosindu-se cu o impunere si auctoritate cá acést'a; casenii inca se voru gatá cá se primésca pre preotu cu mai multa reverintia; cu atatu mai vertosu càci a asterne o mésa, si a pune pre ea unu luminariu cu lumina aprinsa, si a face unu picu de mirosu de tamaie santita prin casa nu e lucru mare si greu. — Se nu ni se reflectéze, cá precum la inceputulu crestinitáti, a potutu fi servita sant'a liturgie prin catacómbe si pesceri; pentru-ce adi se fia mai pucinu convenabilu a se scobprí cu sant'a eucharistia in case necorespondietoriu pregatite cu magnificentia si sublimitatea acestei sante taine? Acestei objectiuni i- raspunde santulu Augustinu

graindu: cà nu e adeverata ace'a disa: ce a fostu odata bine facutu, nu trebue mutatu nici de catu: pentru-cà mutandu-se imprejuràrile trupului, mintea cea sanetósa adese poftesce sè se mute ace'a, ce mai inainte a fostu bine facutu“. — (Epist. a V-a càtra Marcell). —

Ce'a ce atunci s'a facutu din necesitate, astàdi e necorespondietoriu, mai cu séma astàdi dîcu candu in tóte actiunile omenesci se pretinde politétia si finétia. —

Se chiéma preotulu spre conferirea santului maslu. — E bine, frumosu lucru dupa dis'a apostolului: „De este cine-va bolnavu intre voi se chiéme preotii besericeí cá sè se róge pentru elu, ungandu-lu cu oleu in numele Domnului“. (Jac. 5—14) Dara dorere! cum se administra in locuri astàdi si acést'a santa taina, ultim'a mangaiere a bolnavului necagitu? Cá din oficiu — exoffo — amesuratu pucinei plàti, nu suntemu aplicati a cetí molitvele cele lungi, fàra pâna-ce unu preotu cetésce evangeli'a, pâna atunci confratele seu borborosésce in taina; fàra cá se lu- pricépa nimenea, ma in multe casuri nici chiar' elu insusi pre sine — molitv'a lui-si designata. — Preotulu inse consciu de chiamarea sa aplicandu in fapta cuventele Domnului: „in daru ati luat, in daru se dati“, nu va cercá crucerii càpetati cá remuneratiune pentru osteneal'a lui; ci midilocolu, prin care ar' poté aduce mai multa mangaiere sufletului morbosului. Séu prin ce midilocu va poté aduce preotulu mai multa mangaiere sufletului dosaditu? pre ce cale va poté escitá in sufletulu bolnavului credintia tare si via? cá Domnedieu lu- va mantui de ból'a, in care jace numai se créda firmu in Domnedieu, carele cá atotu-poternicu e isvorulu toturoru vindecàriloru, — déca nu prin rogatiunile celea frumóse si petrundietóre dela maslu; cari desi su-cám lungi dara incontestabilu intocmite astu-feliu cá se suscite credintia si mangaiere si in aum'a cea mai inpetrita? Cá se fia eficace sant'a taina a maslului, si se fia binecuventata de resultatu salutaru se récere credintia firma in subjectulu acestei sante taine, — de unde apostolulu dice cá: „oratio fidei salvabit infirmum“, adeca rogatiunea preotului, impreunata cu credinti'a bolnavului; din care cauza preotulu inainte de conferirea acestei sante taine fórte prudentu va lucrá déca prin vorbe acomodate se va silí a dispune sufletulu bolnavului, cá sè se încréda cu totul in puterea lui Domnedieu. — De sene se subintielege cá credinti'a preotului inca ajuta fórte multu; fàra totusi nu e conditio sine qua non; càci altcum in cele mai multe casuri ar' fi frustrata acést'a santa taina in efectele ei dorite si apromise prin santulu Jacobu apostolulu promulgatoriulu santei taine a maslului. —

Dreptu-ce că se corespunda sant'a taina a maslului scopului, pentru care s'a instituit, e de lipsa că se cetésca molitvele din Enchologiu cu voce tare si rarú cá se petrunđa fie-care cuventu sufletulu celui bolnavu; cea ce unui preotu cu adeverata chiemare preotiesca nu-i va paré greu nici candu, ma inca se va bucurá vediendu, cá póte esoperá dela Domnedieu mantuirea sufletului celui bolnavu. Bene a intielesu si simtitu acést'a bucuria *santulu Ignatiu de Lojola*; care petrunsu, de cunosciint'a inaltei sale misiuni avea datina a dice: „cá si in casulu candu ar' scí cu securitate, cá morindu acum, va poté intrá de locu in raiu la Domnedieu; ar' preferí totusi a mai remané pre pamentu, cá se mai póta lucrá pentru mantuirea sufletului“. —

Dara chiar' si in conferirea santei taine a botezului, — acestui lavacrualu a regenerarei si reinvierei nóstre — cati preoti nu se dau, cari de feliu nu si aréta vocatiunea spre statulu preotiei; administrandu-lu numai cá prin fuga, fâra nici o consideratiune la sanctitatea si insemnatatea acestei sante taine? De cate ori nu se intempla cá vinu la botezu chiaru candu preotulu e la prandiu, prea de demanétia, séu prea tardiu séra séu se gata de mersu óre-unde-va cu unu cuventu in tempu nefavorabilu pentru preotu? Preotulu inse consciu de vocatiunea preotiei sale nici in casulu acést'a nu va intimpiná cu mania si vorbe dure pre mósi'a si nanasi'a, — cari si satisfac numai detorintiei, aducandu copilulu nou nascutu la bai'a nascerei de a dóu'a, — ci celu multu cu vorbe blande si intiepte cá prin treacatu dupa sfersirea santei ceremonii, se reflectéze mósi'a cá pentru alta-data se lu- aduca in tempu mai potrivit. — Se nu mi se impute cá aducu fictiuni de discutatu; chiaru mie, mi s'a intemplatú odata, se fiu de facia la unu casu cá acést'a, erám firesce óspe. — Se asterne més'a, tóte su- gat'a pentru prandiu, nu restá alt'a de catu se ne asiediámu cu totii in jurulu mesei, pre cari se pregateau de depusu mancári vedi bine destulu de frugale; candu éta cá vinu la botezu. — Se fi vediutu numai atunci maní'a si catranitur'a domnului parinte! Ce erá de facutu? De espediatu acasa nu erá oportunu, locuiau de parte; éra cá se le faca se ascepte pâna dupa prandiu uitandu-se la noi pâna vomu mancá erá lucru genante atatu pentru noi catu si pentru muierile ce venisera la botezu. — Observandu eu perplesitatea preotului locale, lu- rogu cá se mi- permita se indeplinescu actulu botezului. — Ei bine! mi- replica numai grabésce, si fá iute ce-i face. — Lasa numai pre mine i- respundu, si me apucu de conferirea santei taine a botezului. — Dandumi-se unu patrafiru totu atia, — care sinceru marturisindu volens nolens mi- escitá zimbetulu, —

dupa finitulú esorcismeloru indatinate incepu cá se binecuventu ap'a, si se facu santirea apeí, — ne-avendu din indemana apa santita. — ce se vedi inse? preotulu locale perdiendu-si pacienti'a de a ascultá invocárilé darului cerescu asupr'a apeí si aceluia ce erá se se boteze, nu sfersiescu bine dóua molitve, pâna-ce de alta parte densulu si ié oleiulu santitu, si lu- unge pre pruncu, apoi lu- stropésce cu apa, lu- miruésce, tunde: dupa cari apoi mi- face semnu cá se gatu si eu cu invocatiunile celea sante. — Unu preotu cá acel'a fia altcum in societatea ómeniloru catu de onoratu — nu si- dovedésce catu-i negru sub unghia cá dá cev'a pre molitvele insirate in euchologiu; inaintea unui atare preotu tipiculu cu tóte regulele lui suntu privite de lucruri bagatele, fâra nici o momentuositate, tóte acelea elu e gat'a a le intórce si resvreti dupa bunu placulu séu fâra picu de scrupuli de consciintia. — Preotulu cu adeverata vocatiune va aretá reverintia si pietate atatu esterna catu si interna si la conferirea acestei sante taine, si cu tóte cá nu o va administrá totu-de-a-un'a in beserica, — conformu santeloru canóne, — ce'a-ce in tempulu de iérna e si imposibilu, neavendu noi sacristia la beserici unde se póta si încaldí, — dara totusi si acasa va poté in conferirea acestei sante taine aretá pietatea si reverintia receruta cá in tóte actele celea sante; spre esemplu imbracandu-se in talariu, asiediandu pre mésa crucea Domnului Christosu si o lumina aprinsa; facandu acést'a indata va dá de scire asistentiloru, cá nu e cev'a lucru profanu si bagatelú botezulu; — ci lucru santu spre care avemu a ne pregatí cu tóta reverintia si atentiunea cuvenita. —

Gratian Flont'a,

preotu greco-catolicu in Catielulu românu.
(Va urmá).

Directoriu generalu

pentru Dominece si Serbatori incependu dela *Santele Pasci* ale anulú 1889 pana in Domineca antecedenta acelei Domineci din anulú 1890.

(Urmare).

Serbatórea Santiloru Archangeli Michailu si Gavrilu (Mercuri) Novembrie 9. (Versulu serbatoarei 4). *Inseratulu* intratu, prochimenu, Parimii. Litia. *Manecare* Polileu cu pripele, — Antifóne v. 4; *Evangeli'a* serbatoarei (Mat. XVIII) psalmu 50. *Catavasi'a* „Deschidevoiu“. „Ceea ce esci“ — *Doxologi'a*, *Liturgi'a* s. *Chrisostomu* Typice cu fericiri, — *Apostolu* (Evr. II) si *evangeli'a* (Luc. X) a serbatórei, Cheruvicu, — „Cuvinese“, — „Cela ce faci pre angerii tei“ — dimisiunea dilei. *Inseratulu dilei* = fora intratu.

Dominec'a XXIV dupa *Rusalie* séu 8-a *Lucei* — Novembrie 12. *Versu* 7. *Evangeli'a* inviarei 2.

La liturgia = Apostolului (Efhesu IV) si evangeli'a (Luc. XII) dominecei 25 dupa Rusalie. Cele alalte cá in Domineca 17 dupa Rosalie.

Observare: Din 15 Novembrie se incepe postulul Nascerei lui Christosu.

Dominec'a XXV dupa Rosalie séu 9-a Lucei. Novembrie 19 *Versu 8.* Evangeli'a invierei 3, — La liturgia = Apostolului (Efhesu V) si Evangeli'a (Luc. XIII) domineci 26 dupa Rusalie. Cele alalte cá in Domineca 17 dupa Rusalie.

Serbatoarea Intrarei in Beserica a Preas. Marie (Marti) — Novembrie 21. *Presesbare din 20 Nov.* (versulu serbatórei 1). *Inseratulul* = cu intratu, prochimenu, parimii. *Litia.* *Manecare* = Polileu cu pripele. Antifónele v. 4. Evangeli'a serbatórei (Luc. 1) psalmu 50, — Deschidevoiu gur'a mea, pripele cu Irmosu, Doxologi'a. *Liturgi'a* s. Chrisostomu, Typice cu fericiri. „S-te D-dieule, — Apostolului (Evr. 9) si Evangeli'a (Luc. X a serbatórei, Cheruvicu, — Irmosulu odei 9. „Paharulu mantuirei“ dimisiunea dilei, introptire in 24, Novembrie. Deslegare la pesce.

Observare: In Mineulu edatu in Râmnicu la 1782 se dice cá introptirea se face in 24, éra in celu de Buda 1804 cá in 25 Nov. Apoi in Orologeriulu din Blasiu pre 24 Nov. e pusu Clemente Papa si in 25 Ecaterina, — precandu in Mineiu si in Calendariu e intorsu.

Dominec'a XXVI dupa Rusalie séu 13 Lucei Nov. 26. *Versu 1.* *Inseratulul* = cu intratu si prochimenu. *Manecare* = Polyleu fora pripele, — Adunarea ángerésca, — Antifonele versului de réndu — Evangeli'a invierei 4, „Inviarea lui Christosu“ psalmu 50. Catavasi'a Mascerei lui Christosu, — „Cea mai onorata“, — „Santu este“. Doxologi'a. *Liturgi'a* s. Chrisostomu, Typice cu fericiri, — S-te D-dieule, — Apostolului (Col. III) si Evangeli'a (Luc. 18) dominecei 30 dupa Rusalie (cum e insemnatu in liturgieriu). Cheruvicu, — „Cuvinese“, Cuminecariulu si dimisiunea Dominecei. *Inseratulul* dilei fora intrare.

Observare: ordulu evangelielor Lucei dela 9 — la 13 se intrerumpe pentru evangeli'a 11 a Lucei.

Dominecu XXVII dupa Rusalie seau 14 Lucei Decembrie 3. *Versu 2.* Evangeli'a invierei 5. — La Liturgia Apostolului (Tim. III) si evangeli'a (Luc. 18) Dominecei a 31 dupa Rusalie (in Evangelieriu) cele alalte cá in Dominec'a 26. dupa Rusalie.

Serbátóre S. Archireu Nicolae. (Mercuri Decembrie 6. (Versulu serbat. 2). *Inseratulul* cu intratu, — prochimenu, parimi. *Litia.* — *Manecare* = Polylen cu pripele, — Antifonele v. 4, — Evangeli'a serbatórei (Jo 10), — psalmu 50, — Catavasi'a Nascerei lui Christosu, — Cea mai onorata — Doxologi'a. — S. Chrisostomu, — Typice cu fericiri Ste. „Dommedieule“ Apostolului (Evr. 13) si Evangeli'a Luc. 6) serbatórei,

cheruvicu, — Cuvine se, — Cuminecariulu serbatórei, — dimisiunea dilei. *Inseratulul* dilei fora intrare.

Dominec'a XXVIII. dupa Rusalie seau 10 Lucei Decembrie 10. *Versu 3.* — Evangeli'a invierei 6. La Liturgia = Apostolului (Efhes VI) si Evangeli'a (XIII) Dominecei 27 dupa Rusalie. Cele alalte cá in Dominec'a 26 dupa Rusalie.

Dominec'a XXIX dupa Rosalie, séu a Stramosiloru. Decembre 17. *Viersu 4.* Evangeli'a invierei 7. — La liturgia, Apostolu (col. III cea preserisa pre Dominec'a 29 dupa Rosalie), — evangeli'a 11 Lucei (Luc. XIV) séu a Dominecei a 28 dupa Rosalie. — Cel'elalte cá in Dominec'a 26 dupa Rosalie. —

(Va urma)
J. Borosiu,
parochu gr-cat. si Assess. Consist. Licentiatu
in s. Teologia morala si pastoralu.

Inconoscintiare.

Directiunea seminarului tinerimei romane gr. cat. dela gimnasiulu dein Blasiu aduce la cunoscint'a On. Publicu, care voesce in anulu scolasticu venitoriu ^{1889/90} a-si cresce fiii in Seminarulu numitu, cumcá terminulu concursului de primire este 15 Augustu st. n., pana la care di toti parintii doritori, cá fiii loru se fia primiti in acelu Seminaru pre anulu venitoriu scolasticu voru avé a-si tramite concursele adresate Escellentiei sale Prea Santitului Metropolitu in Blasiu, de unde apoi in tempulu celu mai scurtu li-se voru spedá resolutiunile.

La concursulu celoru, ce nu au mai fostu in Seminaru, este de a se alaturá si testimoniulu depre clasea absolvata in anulu scolasticu espiratu.

Conditiiunile primirei suntu urmatorele:

1. Pentru unu tineru voru fi de a se platí câte 10 fl. v. a. pre luna, si asia pre unu anu scolasticu 100 fl. v. a. Platirea are se se intemple cu tota punctualitatea in doue seau in patru rate anticipande, cea ce parintiloru li se aduce aminte cu tota seriositatea, cá ce altumintrule Directiunea in decursulu anului va fi silita a dimite pre elevii, ai caroru parinti, tutori seau ingrigitori nu au solvitu ratele la tempulu seu.

2. Pentru unulu fia-care tineru la inceputulu anului este de a se solví un'a tacsu de inscriere de 4 fl. v. a.

3. Fia-care tineru are se aduca cu sine:

- a) 4 parechi de schimburi bune de panza seau giolgiu
- b) 4 nafraimi de posunariu si 2 la grunadi.
- c) 2 parechi de calciuni buni, si 4 parechi petioretu (fusechii seau obdele).

4. Vestimente de patu:

a) Unu strajacu (sacu pentru paie) la asternutu de desuptu.

b) 3 fecie albe de patu.

c) 2 perini si 4 fecie de perini pestritie.

d) 2 fecie albe de giolgiu de acoperitu patulu si unu tiolu seau plapoma.

Atátu vestimentele de patu, câtu si albiturile seau schimburile au se fia de acasa insemnate cu numele elevului respectiv, cá-ce altumintrule superioritatea institutului nu pote luá nice o raspundere, la casu candu s'aru pierde.

5. Fia-care tineru are mai incolo se-si aduca trei stergarie si 2 piepteni, unulu raru si altulu desu, apoi

unu cuttu, un'a furcutia, un'a lingura de pacfong, unu paharu si 3 servete.

6. Fia-care tineru are mai incolo se-si aduca si perie de vestiminte si de curatitu caltiunii.

7. Parintii in decursulu anului scolasticu se nu tramita filoru din Seminarium nice articlii de mancare de câtu pote la serbatorile cele mari, fiendu in privintia acest'a de ajunsu prevediuti in institutu, nice bani, ci lipsele de vestimente, cârti si altele de genulu acest'a se li le implinésca pre calea superioritatiei, cá asia se se evite ori ce ocaziune la escese si transgresiuni de disciplina daunatose educatiunei si progresului in studie. Condițiunea acest'a li se aduce cu deosebire aminte parintiloru, tutoriloru si ingrigitoriloru, cá-ce altumintrule in nu pucine privintie superioritatea seminariala nu póte luá asupr'a sa nice o raspundere pentru elevii concediuti ingrigirei sale, si urmarile neobservarei condițiunei acesteia parintii voru avé se si le ascrie siesi.

Pentru sum'a de 100 fl. v. a. pre unu anu scolasticu tineriloru se va dá urmetori'a provisiune:

1. Locuintia in etagiulu seminariului in sale mari sanetose, luminóse, prevediute cu tóte supelectilele de lipsa si curatite in fia-care dí de doue ori.

2. Viptu intregu regulatu si in specie, in díle de dulce:

a) dejunu câte unu patrariu de litra de lapte caldu cu pâne.

b) prandiu trei plese, si anume, supa de carne cu sosu si mancare grosa cu carne seau friptura.

Éra in Domineci si serbatori pre langa aceste si aluatu.

c) Cina, doue plese, anume, supa de carne si mancare grosa cu carne. In díle de postu, demaneti'a $\frac{1}{4}$ litra lapte cu pâne, la amédi cu o plesa mai pucinu cá in díle de dulce, éra ser'a supa si mancare grosa de legumi, brânza seau lapte.

3. Spelatulu intregu preste anu. Pentru intaritulu schimburiloru inse se va plati separatu, si anume 3 fl la inceputulu anului.

4. Luminatulu in totu tempulu recerutu.

5. Incalditulu in tempu de ierna, in salele de locuita, de dormitu, in refectoriu si in chili'a morbosiloru.

6. Medicu si medicina din apoteca seau de casa pentru cei morbosi si viptulu prescriu de medicu.

7. Instructiune in casu de lipsa prin individi eminenti.

Dupa ce din motive de higiena si curatania s'a adaptatu pentru tinerime in edificulu seminariului si o scalda de apa calda, asia cá fia-care tineru se se pota folosi si de scalda de câteva ori pre anu dupa dispusetiunea Directiunei, fia-care tineru va solvi la inceputulu anului un'a tacsu de 1 fl. v. a. pentru folosirea caldei.

Parintii, cari aru dori, cá fiii loru se mance la masa superioriloru seminariali viptulu acestor'a, aceia voru avé de a solvi pentru unu tineru dela 14—16 fl. v. a. dupa etate pre luna. Viptulu acesta consta a) la dejnu cafea cu lapte b) la amédi patru specii in fia-care dí, afora de dílele de postu, candu suntu numai trei c) ser'a doue specii.

Fia-care tineru va capatá pre dí pâne totu de una calitate, si anume demaneti'a 100 grame la amédi 300 grame si ser'a éra si 300 grame, cu totulu 700 grame pre dí. La casu, candu institutul s'ar' inchide din ore care causa mai multu de un'a luna, parintii totusi voru fi obligati a solvi competinti'a unei luni dupa inchidere.

Atatu tinerii, cari au fostu suscepti in institutu inca in anii trecuti, câtu si celi ce dorescu a fi suscepti acum mai antaiu, voru avé se-si tramita suplicele pana la

terminulu indicatu. Celi ce nu voru tramite suplicele in scrisu, nu voru fi luati in considerare. Éra celi primiti voru avé de a se presentá pre 31 Augustu st. n. 1889 in aintea Directiunei seminariali spre a fi visitati priu mediculu archidiececanu, candu apoi celi ce nu voru fi deplinu sanetosi seau infectati cu morbu contagiosu, se voru dimiti.

Blasiu 4 Juliu st. n. 1889

Dr. Alesandru Gram'a.

Dir. sem.

Cerculariulu,

prin carele Preasantitulu Metropolitu Dr. Joanu Vancea convocá Sinodulu archidiececanu pre 17. Sept. a. c.

In cerculariulu nostru din 1 Ianuariu a. c. Nr. 721 amuincunoscintiatu pre Fratiile Vóstre, cá spre regularea Fondului Preotiloru deficienti initiatu cu capitalulu depusu din partea nóstra la Venerabilulu Capitulu metropolitanu, vomu convocá la tempulu seu unu Sinodu archidiececanu, in care eventualminte se voru luá la pertractare si alte obiecte de natura administrativa; acumu cu aceasta aducemu la cunoscinti'a Fratiiloru Vóstre, cá Noi dupa cumpenirea tuturoru impregiurárilor amu judecatu in Domnulu a defige diu'a deschiderei Sinodului amintitu pre diu'a 17 Septembrie st. nou a. c.

Deci prin aceasta se lasa tuturoru Protopopiloru, Viceprotopopiloru si Administratoriloru oficiiloru protopopesci cá fia-carele de tempuriu se tiena Sinodu eparchialu, in care sè se aleaga pentru acelu Protopopiata cate unu Representante alu Clerulu eparchialu, carele apoi la tempulu seu un'a cu Protopopulu, ori Viceprotopopulu seau administratorulu protopopescu respectivu din preuna se vina la Sinodulu archidiececanu, avendu fia-care de a se presentá aici in Blasiu in 16 Septembrie pana la 3 óre dupa amiadi in antea comisiunei verificátorie.

Ce privésce spesele de calatoria si de alte categorii, acele, déca va fi de lipsa, se voru poté anticipá din cassele Besericiloru eparchiale, seau pentru casu de lipsa, si prin repartitiune, cari inse tóte au se fia Inate cu cea mai mare parsimonia posibilá, in carea privintia Sinodulu archidiececanu adunatu va poté defige definitivu cinosur'a speselor de sub intrebare.

Carele altu-cum oftandu-vi dela Preainduratulu Domnedieu ajutoriulu seu celu santu spre tóte lucrările salutarie, si dandu-vi binecuventarea nóstra archiereasca, am remasu in Curtile Castelului nostru archiepiscopescu in

Blasiu la 19 Juniu 1889,

Varietáti.

(**Scóla nóua de fetitie si spitalu pentru morbosi in Blasiu**). In piati'a Blasiului se edifica scóla nóua de fetitie; ér' scóla cea vechia de fetitie din strad'a Otelului se preface in spitalu destinatu in prim'a linea pentru studenti morbosi. Cá se punu in viétia acéste asiediaminte: meritulu de capetenia este alu Escelentiei Sale Prea santitului Metropolitu Dr. Joanu Vancea, caruia nu numai cei de acumu, ci si posteritatea va avé se-si fia recunoscutóre pentru sacrificiele, ce in continuu le aduce pre altariulu besericee si natiunei sale.

(**Triodu cu litere latine**). Din Triodu au esitu pana acumu de sub tipariu 38 cóle cu litere latine.

Partea scolastica.

Esamenulu

cá midilocu cultivatoriu alu invetiatorului si cá motoru alu progresului.

In numerulu 14 alu acestei reviste din a. c., sub titlulu „cultivarea docentiloru“, s'au aretatu midilócele mai insemnate, cari contribuiescu la cultivarea invetiatoriloru.

Pre langa midilócele insirate acolo inse mai suntu si altele de o importantia principala, dintre cari „esamenulu“ ocupa locul primu. Dar' cum? Si pentru-ce?

Voru fi vreo 5 ani, déca nu mai bine, de candu in dóue protopopiate, pre cátu sciu eu, s'a introdusu, dupa parerea multor'a, o salutara regula cu ocaziunea esameneloru. Anume: s'au facutu dispusetiuni din partea protopopiloru respectivi, cá la fia-care esamenu, pre langa protopopulu, se asiste si celu pucinu doi invetiatori.

La unele esamene de acestea am luat si eu parte si totu-de-a-un'a am remasu fórté multumitu, ma, potu dice, chiar' incantatu, de procedur'a, ce s'a observatu si mai cu séma de influintiele cultivatóre pentru invetiatori, ce se obtienu cu asemenea ocaziuni.

Acést'a impregiurare mi-a si datu ansa la scrierea acestoru sire. Deci se me esplicu!

I.

In amintitele protopopiate, de odata cu designarea dileloru de esamenu, se dispune si cá cutari si cutari invetiatori la ce esamene se participe. Dar' de regula, pre langa acesti comisari, mai asista la esamenu si alti invetiatori din apropiere; ceea-ce o facu din indemnulu loru propriu.

In diu'a de esamenu invetiatorii delegati cá comisari suntu indatorati a urmari tóte peripetiile esamenului, adeca: a-si face notitie in scrisu despre metodulu, de care s'a folositu invetiatoriulu la propunerea diferiteloru obiecte de invetiamentu, a-si notá impregiurările mai marcante cu privire la disciplin'a scolaru, cu privire la impartirea materialului pre despartiaminte si alte o multime de párti bune si rele, cari se potu vedea cu aceea ocaziune.

Dupa-ce se termina esamenulu, protopopulu cu comisarii respectivi, cu invetiatoriulu, ce a datu esamenulu si alti invetiatori si barbati de scóla, remanu singuri in sal'a de invetiamentu, unde se face critic'a esamenului, o critica in deplina cunoscintia de cauza si in tóta seriozitatea, la care inse poporenii n'au dreptu se asisteze.

Ti-e mai mare dragulu, vediendu de multe ori, cá iau parte la acestea discusiuni chiar' dieci de invetiatori, cu protopopulu in frunte. Toti pre rendu, incepédu dela celu mai teneru si pâna la protopopulu, si- facu reflexiunile, areta ce a fostu bine si ce a fostu reu; ér' invetiatoriulu, ce a datu esamenulu cu scolarii, are dreptulu si datorinti'a de a se legitimá, de a aretá cauzele, ce l'au indemnatu a procede in unu feliu ori altulu.

Acestea interesante si instructive discusiuni, cari de multe ori tienu óre intregi, suntu de o insemnate fórté mare pentru cultivarea invetiatoriloru si pentru progresulu invetiamentului preste totu.

II.

Dupa-ce in scurtu am aretatu procedur'a la acestea esamene, se vedemu si principiile, pre cari se radima acést'a procedura, se vedemu ce insemnate are ea fatia de cultivarea invetiatoriloru si fatia de progresulu scóleloru poporale.

1. „Esamenele publice suntu unu midilocu importantu, de a aduce scól'a in contactu cu viéti'a si cu cas'a parintiésca. Ele dau parintiloru ocaziune, de a aruncá inca odata in anu o privire in scóla, de a vedé cu ochii proprii lucrulu ostentiosu alu invetiatorului si a observá efectele acestui lucru asupr'a junimei scolastice in genere, asupr'a filoru sei in specia. Invetiatoriulu bravu numai cu greu s'ar' potea lipsí de esamenele publice. Pentru elu si pentru elevii sei esamenulu e diu'a darei de séma, o dí placuta si serbatorésca. Pre cei lenesi esamenulu i indémna la diligintia, si succediendu-i a interesá pre parinti pentru caus'a scolaria, contribuie la o cercetare mai regulata a scólei“. Astu-feliu se esprima unu insemnatu barbatu de scóla, privitoriu la momentuositatea esameneloru publice, si are mare dreptate. Parintii copíiloru si publiculu, asistenti la unu esamenu buuu, se cascade in modu fórté insemnatu pentru caus'a scolaru; si astu-feliu, chiar' si numai din acestu punctu de vedere, esamenele publice au unu scopu fórté salutariu.

Dar' déca esameneloru li se va dá o atare directiune, cá si invetiatoriulu se traga unu folosu spiritualu catu mai mare din ele, in atare casu insemnateatea loru devine dúpla si, amu potea dice, decidiatóre pentru adeveratulu progresu.

2. Instructive in totu intielesulu cuventului inse au se fia numai atunci esamenele, candu, ele voru fi urmate de o binevoitóre critica, facuta de

ómeni pricepatori în ale învetaimentului si educatiunei. Ér' mai pricepatori în acést'a privintia si mai binevoitori totu odata fatia de invetiatoriu nu potu fi altii, de câtu érași invetiatorii, socii, cari mananca împreuna ace'a-si pâne, câscigata cu sudori crunte.

3. Se scie, cà cei mai multi invetiatori, din caus'a lipseloru de midilóce, nu si- potu procurá cãrti si reviste de specialitate, din cari, studiindu-le se-si îmuliésca cunoscintiele si se-si- potenciéze reulu.

4. Se scie, cà la noi la greco-catolici conferintiele invetiatorești nu s'au inactivatu, desi ele sunt obligatorice.

5. În lips'a acestor'a, de unde sè se aprovisionéze invetiatoriulu cu cele trebuintióse lui pre calea cea fãra capetu a instructiunei si educatiunei, ce duce pre locuri rele si neamblate, împreunate cu mii de pericole? Éta aici ne stau la îndemana esamenele, întocmite precum am aretatu mai susu.

6. Sciindu invetiatoriulu, cà la esamenulu seu au se iée parte, pre langa protopopulu, si colegi de ai sei, cari lu- sciu urmarí, si suntu totu odata siliti a lu- urmarí în tóte tainele procedurii sale cu scolarii, elu si- dà silinti'a a propune câtu se póte mai metodice obiectele de invetiamentu, a tiené o buna disciplina, a si- impartí materialulu cum se cade pre diferitele despartiaminte si cu unu cuventu elu se pregátésce mai consciintiosu; ér' esamenulu va devení adevéru si nu o comedía fariseiéscã. Atunci influinti'a lui va fi binefacatóre, stimulatóre si morala.

7. Invetiatorii, cari au misiunea de a asistá la esamene, si toti au acést'a misiune, suntu necesitati a urmarí întregu decursulu esamenului cu cea mai încordata atentiune, cà la fine se si- póta face reflexiunile, cu tóta conscientiositatea si în deplina cunoscintia de causa în fati'a protopopului seu, care reasuméza opiniunile tuturor criticatoriloru, le corege pre cele eronate si în fine le niveléza, asiá în câtu fati'a esamenului se vede, cà în o oglinda, atátu cá întregu, câtu si în pãrtile sale bine pronuntiate.

8. Protopopulu le póte face tóte cele amintite si sênguru, fãra concursulu invetiatoriloru, ordinati cá comisari; dar' în acestu casu invetiatorii suntu lipsiti de favorabil'a ocasiune de a fi cu atentiunea încordata si din oficiu, cum amu díce, interesati a reflectá, a discutá, a face aplicatiuni, cu unu cuventu de a se cultivá pre sine si a potea cultivá mai bine si pre altii.

9. În modulu acest'a invétia cei mai slabuti dela cei mai destri; dar' chiar' si cei mai buni potu invetiá dela cei mai rei. Omulu mare, omulu crescutu, cum este fia-care invetiatoriu, este adusu astu-feliu în positiune a vedé esemple demne de imitatu, precum si de acelea, cari trebuiescu încungiate cu dispretiu.

10. Apoi déca e vorb'a, cà pentru lamurirea lucrului, se facemu asemenare între cestiunea, care am recomandat în acestu tractatu si între „conferintiele invetiatorești“, eu afflu, cà în multe privintie, cea de antaiu are se fia mai manósa în rezultate, de câtu cea de a dóu'a. Si éta pentru-ce:

Sciimu, cà în conferintiele invetiatorești, se întrunescu invetiatorii, pentru-cá unulu seu doi se tienã câte o disertatiune de pre terenulu invetiamentului, alu educatiunei s. a.; cà érași unulu, doi se tienã câte o prelegere practica din cutare si cutare obiectu de invetiamentu, caror'a le urméza critic'a. Acestea suntu cele mai însemnate acte ale conferintieloru acestor'a, acte altu-cum destulu de momentuóse si demne de a se practicá pretotindenea.

Acestea acte înse suntu cu multu mai fragmentarice, de câtu actele, ce vinu la discussiune, candu e de a se face critic'a unui esamenu cu tóte amănuntele sale. Esamenulu însusi este unu atare actu scolasticu, în care se reoglindeza tóta activitatea invetiatoriului din celu pucinu, unu întregu anu de scóla. Din elu se póte esaminá si invetiatoriulu si scolarii. Din elu se póte cunósce zelulu si diliginti'a invetiatoriului, desteritatea lui în metodu, capabilitatea de a sustiené disciplin'a, modulu cum si-a impartitu materialulu de invetiamentu pre diferitele clase seu despartiaminte. Din elu se potu vedea si pãrtile cele rele si pedecile, cu cari are a se luptá invetiatoriulu în calea spre progresu.

Aici avemu dara de a calculá cu unu factoru realu cu totalitatea activitãtii de preste anu a invetiatoriului si i se potu aretá la momentu gresielile, ce le-a facutu în o privintia ori alt'a, cà la tempulu seu se le póta emendá.

Deci, din acestu punctu de vedere, atari discussiuni suntu superióre discussiuniloru din „conferintiele invetiatorești“.

11. De o mare însemnate suntu înse în acestu respectu *sémntiulu de emulatiune*, ce se stêrnesce în spiritulu invetiatoriloru, *aplicarea spre cetire si perfectionare*, cà se nu remana în urm'a tuturor colegiloru sei si cá, cu ocasiunea criticei se nu stea cá mutulu în fati'a loru.

Sciindu invetiatoriulu, cà la esamenu nu i se iérta defectele, si cà nimicu nu póte remané ascunsu din aintea ochiloru colegiloru sei, de buna séma, se ve nesuí a si- îndreptá tóta activitatea si tóta procedur'a sa, se va pregatí mai cum se cade pentru órele de propunere, va mai si cetí câte cev'a si astu-feliu din anu în anu va progresá elu si va progresá si caus'a invetiamentului.

12. S'ar' potea obiectioná înse, cà criticele aceste ar' face sânge reu între invetiatori, si cà în modulu acest'a ele mai multu ar' stricá, de câtu direge.

Dar' nu e asiá! Aici, in fati'a chefului tractuale, pasiunile si animositatile, se intielege, nu potu avea locu. Totulu are se decurga in modu obiectivu, demonstrandu fia-care causele, pre cari se radima reflexiunile sale. Si apoi invetiatoriulu criticatu are si elu dreptulu si datorinti'a de a si- aretá motivele din cari a procesu in unu feliu ori altulu si elu, perfectiunându-se din anu in anu, are se fia totu mai pucinu criticatu. Dar' invetiatoriulu cum se cade nici n'are cauza de a se superá, pentru-cá critic'a, lui nu-i póte de cátu ajutá. Numai celui lenesiu si fara de ambitiune nobila i póte casioná acést'a critica inima rea. Unu atare invetiatoriu inse e de a se criticá cu tóta rigurositatea, chiar' din principiu si chiar' déca s'ar' turburá, pentru-cá numai in modulu acést'a se póte aduce la calea adeverului.

13. Nu potu face ságe reu atari discusiuni si pentru aceea pentru-cá la ele nu suntu de fatia si poporeni, cari defectele scóse la ivila se le folosésca in detrimentulu invetiatoriului.

Din cele aretate pâna aici se póte, credu eu, vedé cátu de recomandabile suntu atari discusiuni.

Er', cá de incheiare, mai adangu, cá acolo unde s'au introdusu acestea discusiuni importante, altulu e spiritulu, ce i caracteriséza pre invetiatori si altulu e insusi progresulu acelu scóle.

Nu potu deci din destulu recomandá acést'a institutiune celoru competenti si in specialu a accentuá, cá in adeveru: *examenulu se póte folosi cu mare succesu cá midílocu cultivatoriu pentru invetiatori si cá unu motoru alu progresului preste totu.*

Romulu Simu.

Metodulu scriptologiei in comparare cu metodele antecedente. Cumu se aplica in realitate, si cum ar' trebui se se aplice?

(Continuare din Nr. 19).

Da, onor. cetitoriu, nu credu cá ori si care invetiatoriu devotatu cu trupu si sufletu carierei sale grele dar' marétié, ar' fi fostu asiá de impetritu la sufletu si atátu de indiferentu cá si dupa ce a conosciutu valórea si superioritatea metodulu nostru de adi, sè se lasa a amblá torturându-se pre sine si scolarii sei, cu intortochieri si mare mecanismu ce urmá vechi'a metoda intru propunerea scrierei si cetirei — fundamentulu de capetenia, pre care se basaze celelalte obiecte din scólele primare — se voru mai fi aflându nu e vorb'a o parte bunisióra inca de ómeni, cari multu facu din refórmele cele corespundietórie, cu tóte cá suntu dejá ómeni inaintati in vârsta si încaruntiti in lupt'a cea mare de pre spinós'a cariera de invetiatoriu, se afla inse — regretámu cu totii — o mare parte de invetiateri si de lumea vechia si mai de-ai tîmpului nostru, cari din lips'a stárei materiale nu au potutu a se prenumerá la cárti si diurnale noue de scóla,

cu ajuroriulu caror'a sè se tiéna de progresulu si avantagele ce a facutu omenimea pre vastulu câmpu a-lu instructiunei, apoi fia dísu numai cáin amicabilu, si colegialmente o bunisióra parte dintre noi invetiatorii suntemu predomniti de unu efectu considerabilu, care se numesce comoditate si care in asta privintia nu 'si afla resunetulu seu motivatu.

Vor' dice, fara indoiéla fratii invetiatori, cá pentru ce si vorbescu de comoditate, tocmai la invetiatoriu? Permittámi inse acéste a-le aretá la acestu locu ce comoditate intielegu, cá se nu fimu in retácire cu ideile si se nu cugete nime cá voiu dar' a-lu numí pre unu invetiatoriu omu comodu, cându vorbescu de comoditate, intre cari dupa cátu am eu in vedere, cându scriu acéste binevoitóre síruri, facu o mare fórte mare dinstinctiune pentru cá omu comodu sar' numí acél'a, care duce o viétia dupa placulu seu, ne fiendu perturbatu de nemic'a, ce ar' fi in stare ai nimicé unele dorintie de a le sale. — Cu totulu altu cum stámu in privint'a comoditatei unui invetiatoriu, de care am mentionatu, si in care respectu am se me esplicu, pentru cá ómenii mai lesne retacitori se nu créda contrariulu.

Comodu, nepracticu si nepedagogu se ar' numí acél'a invetiatoriu a-lu tîmpului nostru, care ne tienédu contu de proverbiulu latinu „Non multa sed multum“ ar' voi cá in câte v'a septemani de scóla, se invétie a cetí scolarii sei dupa tabele elementare si altele, si a scrie dupa acestea fara eróre numai si numai cá sè se póta laudá in aintea lumei cu sporiulu si cu dibaci'a s'a si pentru care scopu nu crutia nemic'a si nu obsérva regulele metodico pedagogice; elu adeca, lasa unele, combinéze altele si merge cu cáti va scolari mai departe in unu modu fugitivu, superficialu si pripitu, cari nu lasa in urma de cátu urme desastruóse credindu cá asiá si- vá ajunge tiént'a mai usioru si fara multa jertfa cá si cându nu 'si ar' aduce amente de proverbiulu de mai susu „Non multa sed multum“ seau cá „Celu ce se grabésce, tare adese-ori gresiésce“.

Eta dar' care comoditate intielegu eu cându vorbescu si voiescu a aplicá acestu epitetu tocmai la statulu invetiatorescu cu care nu se cade si nece nu ne potemu prea laudá ne unindu-se chiar' de locu cu invetiatoriulu, nece din unu punctu de vedere si mai vîrtosu cu totulu opusu, din principiu puru pedagogicu.

Metodulu „scriptologiei“ procéde, si are de motto, dela micu la mare, dela cunoscutu, la necunoscutu; dela usioru, la greu, dela simplu, la compusu, cumu in genere se póte dice despre procedur'a ce o are instructiunea presenta in toti ramii de invetiamentu, procedur'a acést'a, opusa cu totulu acelei din vechime, care mai multu considerá ântaiu necunoscutulu, apoi cunoscutulu, ce e mai greu, apoi ce e mai usioru; ce e mare apoi ce e micu; s. a. m.

Dupa metodulu nostru de astádi alu „Scriptologiei“ indata ce a urmatu pregatirile recerute la scrisu si cetitu,

cari tienu cam si esa septemani, se incepe cu dezvoltarea sunetului celui mai usioru si scrierea lui, care se desvolta-se intielege — totu-da-un'a din propusetiuni intregi, observandu cu cea mai mare rigore si acuratetia tote regulele metodice pentru-ca observarea acest'a la inceputu, ni va aduce apoi mai tardiu o mangaiere si usiuratare mare, apoi acest'a prin aducerea in legatura cu materi'a proxima, si prin desa repetire a celorlalte percurse pentru-ca sciutu trebuie se fia ca: „Repetirea este mam'a invetiamentului“ ne vomu crea o clasa de scolari, cari noue si tuturor vor' causa o adeverata bucuria, si prin urmare vomu avea o clasa bine instruata apoi usioru vomu continua, atunci se va adeveri ds'a proverbiului italianu „Grabesce dar' inetu“. Ce e inse dorerosu, demnu de condamnatu chiaru ca si astadi, forte multi invetatori, nu 'si facu nece cea mai mica pregatire pentru propunerea cutarei sunetu; ei credu cu totulu superfluu acest'a si in orbi'a loru mergu a presupune ca acel'a este unu lucru prea usioru.

Dar' pentru cine? Cui i-sar' putea ascrie acest'a? Acelui'a de seguru carele scie; scolariului incepatoriu inse, amesuratu gradului capacitati sale, i-e cu totulu nou, elu e continuu seriosu si ocupatiunea s'a, predata in modu interesantu, 'i marése si largése gradulu cunoscintelor la din contra 'lu lanciesce 'lu face se-si pierda curagiulu apoi unde vomu ajunge mai la urma, si cum vom sta ca piatra in valurile apei turbulente?

E curiosu, si-lu prinde mirarea pre omulu cunoscatoriu de cauza, candu si astrdi, dupa unu considerabilu intervalu de tēpu dela introducerea metodului „scriptologicu“ asup'a carui s'au pronunsiat pedagogii scrutatori de cauza in deosebite rēnduri si cari prin argumentarile lor bine motivate si au sciutu casciga o multime de aderenti si partinitori e curiosu d'cu, ca suntu inca multi, chiar' prea multi din snulu nostru invetatorescu, cari s'au din unu motivu, s'au din altulu, nu se folosescu cum se cade de nou'a inventieue ci mergu asiá camu dupa gandulu lor, tiēnandu pare ca de unu meritu, a procede totu insulu in altu modu, numai si numai, ca se se pota lauda, ca 'si are metodulu seu, dela care nu voiesce a se abate, macaru de si procede gresitu, si de si cunosce, ca colegulu seu mai corectu procede in ast'a actiune, ca adeca unu metodu unificatu avemu si unulu numai pote se fia mai bunu; ce se i- faci inse omului capritiosu, care tote le considera, elu eugeta numai la sine, si nu tiene la acea, ca omulu cunoscandu-se pre sine, se nu retacesca, ca a cunosce si pre altulu este ceva superfluu, nu, acest'a se nu o creda ca redinti'a si calcululu seu in respectulu acest'a lu va duce in o retacire fara de capetu, — pre cata vrēme, totu ce avemu noi ca cunoscintie se basēza pre cunoscintiele omeniloru din tēmpulu trecut.

E adeveratu, ca cunoscintiele teoretice, ce si le insusiesce si unu invetatoriu, pana candu se aplica ca atare, suntu de multe ori frumose, dar' nu totu de-a-un'a bune si fundate, pentru-ca sciutu este, ca: „Teori'a fara praxa este (orba) mórta: ér' prax'a fara teori'a este orba“.

Éta dar' unu adeveru, care pre langa cele mai mari opintiri nu se pote resturna.

Acumu, ca cineva se-si insusiesca unu bunu metodu trebuie, este ne aperatu de lipsa, ca continu se cetesca, se studieze chiar' si apoi se puna si in praxa cele cetite si recetite numai asiá va putea unu invetatoriu a obtiene o buna metoda, si numai asiá va ajunge asi perfectiána art'a sa de a instrua, de a forma caractere, ce pretinde lumea civilizata dela scola de astadi.

A merge fia-care de sine, a nu observa strinsu regulele si principiile cele sanetose ale pedagogiei si metodului, acea nu insamna nice mai multu nice mai pucinu, de catu o dismembrare ridicolosa si o nesocotinta a carierei incepute inse ne cultivate cuviintiosu.

Eu ca invetatoriu incepatoriu am esperiatu, catu de multu pote unu invetatoriu mai cu esperintia, si catu de cu temeiu pasiesce acel'a pre fia-care momentu si apoi mai vertosu pote omulu se volvesca cu sine insusi comparanduse adeca dupa ce a functionatu mai multi ani ca invetatoriu cu stadiulu acel'a candu prim'a data a pasitu in scola. Numai de catu va afla o mare diferentia, si va remane uimitu cu totulu, se intielege, in acelu casu numai, candu de la natura s'a nascutu aplecatu spre ocupatiunea s'a la din contra nu.

In restēmpulu carierei mele de invetatoriu, amu avutu ocaziune dupa spusele mele de mai susu a me convinge in realitate, ca de si una ar' trebui se eugetamu si se lucramu ma s'ar' putea dice cu unu cuventu: „Ca nice nu eugetamu un'a, nice nu facemu un'a“, ci: „Mai cati omeni atatea pareri, si atatea retaciri enorme“.

Oure si lauda esceptiuniloru, cari n'au intrelasatu nice unu midilocu posibilu, numai ca se ridice la adeverat'a s'a valore, acest'a flore a metodeloru, in urm'a caror'a s'a descoperitu, si ca se i- se dee o directiune cuvenita, au staruitu pentru latirea lui.

Eu cunoscu invetatori, cari altu-cum suntu contemporani ma au studiatu la olalta preparandi'a, si au fostu buni si unulu si altulu, inse cu tote acestea, nice cea mai capitala parere despre unulu si acel'a-si lucru, nu suntu in consonantia unulu retacitoriu mai mare ca cel'altu.

Partea cea mai buna din invetatori — asiá m'am convinsu eu, — suntu cu totulu necunoscuti cu esprimarea adeveratelor sunete ale alfabetului, si apoi si mai necunoscuti cu modulu, cumu se lege aceste sunete cumu se invetie copiii a ceti, asiá pre-cumu astepta metodulu nostru scriptologicu. Nu sci, cui s'ar' atribui aceste mari erori, cari ceru grabnic'a indreptare, — seau suntu vinovate preparandiele, seau dora chiar' noi suntemu vinovati, ca unii, ce ni convine mai bine asiá cumu este reu si nenaturalu, ca in modulu celu adeveratu — sciutu fiindu, ca omulu mai aplecatu este spre reu, ca spre bene. —

Reulu, de ar' veni ori si de ce parte, totu reu remane, si acel'a trebuie, vindecatu si delaturatu radicalu, mai alesu candu este vorb'a de o cauza asiá momentosa

cumu este instructiunea, carea pre di ce merge trebuie să se consolideze — să se aduca la limanulu doritu. —

Destulu atât'a, că unii retacescu in o forma, altii in alt'a forma si ce este mai de compatimitu lucrulu principalu — propunerea elementelor scriso-cetitului adeca literile si sunetele lor se esprimu si predau scolariloru in asiá forma, care te pune in mirare si ti- revólta pacienti'a. —

Cându desvoltámu sunetele, se fimu inse cu deosebita atentiune, ce vorbimu, câtu si cumu? că gresiél'a invetiatorului, aduce in retacire o clasa de scolari, o comuna, si asiá pre rëndu societate omenésca intréga.

Vocalele mai merge, acele sunete usióre fiindu, este naturalu a le esprimá cu sunetulu originalu; mai greu si nenaturalu, merge lucrulu cu sunetele consone si cu introducerea in cetire, a scolariloru incepători, — despre cari fórté multi invetiatori dîcu, că in anulu primu scolaristicu, este destulu, déca cunoscú unulu câte unulu din sunetele cele micutie, fára a le mai impreună — seau desi invétia a le legá, a le cetí, i vine omului a crede, că este in unu teatru, seau mai nimeritu intr'o menageria cu soiuri de glasuri maimutiesci. —

Am vediutu invetiatori, cari fára multa spargere de capu, areta scolariloru sei un'a, dóue seau mai multe litere, i- face ale totu dice pe de-a rostulu, pâna cându vrëndu ne vrëndu i- se tiparescu si lui in memorie, si de cum-va acesta si- are calitátile sale cele bune, le conserva si reproduce la din contra nu.

Cându vine apoi rëndulu, cá se introduce scolarii la cetire — ni se presenta o scena si mai condannabila. Si pentru-ce óre? Nefericitulu omu scrie pre tabla o litera d. e. este a se scrie si cetí cuventulu „omu“.

Cumu cugetati D.-vóstra, onor. Cetitori, cá procedu ómenii acesti'a? Care nu sciti, eu ve voiú aretá: Dupa scrierea literei incepátoria, intreba: Ce este acést'a? Face liter'a urmatória „m“ legata de „o“ Ce e ast'a? Face acumu si pre „u“ si suntu scrise tóte la rëndulu lor. Acumu fára multu necasu, fára multa vorba, spune scolariloru asiá: o — si — cu — m — si — cu — u = omu. Dupa ace'a face scolarii se repetéze, se dîca cu totii, pâna asiá dicîndu invétia de rostu — si asiá procedu si mai incolo, cându voru se introduce scolarii la cetitu — contraria chiaru cu totulu este acést'a procedura cu metodulu cetitului presentu, si chiar' ne rationala. Eta pentru-ce:

Avëndu a introduce scolarii prim'a data in cetire, o mare atentiune si o destoinicia se pretinde, cá asistându unu omu cunoscatoriu de cause se nu devenimu espusi ridiculului. Multu se recere a vorbí si a se ostení omulu, pâna cându i- aduce pre scolari a cetí si intielege, apoi pentru a le remâné in memoria. —

Eu altu cumu asiu procede, si respective amu procesu cu cetitul de asta natura, si cá se fiu intielesu voiú aretá in cele urmatórie procedur'a mea, cându asiu avea prim'a data a face scolarii mei cu celu mai antâiu cuventu cá

se lu- cetésca. — Anume: Repetire scurta asupr'a celoru propuse pâna aici din`scriptologie, si apoi tractarea ins'asi. Éta: Scolari, vomu invetiá cev'a nou se fiti dar' cu luare aminte! Fiendu-cá amu luatú chiar' vorb'a „omu“ cá esemplu, se me ocupu dar' cu acést'a.

Cene e la voi acasa? (Scolariulu va numí, tat'a, mam'a, fratele, sor'a, mosiulu, bun'a).

Ce e tatalu teu? (De nu va dá scolarulu incepatoriu respunsu, se va intrebá unulu din altu despartimentu, seau in casulu estremu, i va spune invetiatorulu). Tat'a este omu! Ce e mosiulu teu? Ce sum eu? (omu) Ce e domnulu preotu? (omu) Ce suntemu toti? (ómenii). — Tat'a — e — omu. Din câte cuvinte constá dîcerea acést'a? Care e primulu? alu doilea si alu treilea? — Cându dîcu cuventulu — omu — mti raru, câte sunete se audu (Invetiatorulu esprima raru sunetele, asiá: o — m — u). (si nece la unu casu: o — mâ — u, cumu s'au indatinatu chiar' prea multi invetiatori a esprimá acumu consonantele, mai reu chiar' si cá atunci, cându la „m“ i- dîceau „em“). — Dar' destulu! din câte sunete consta vorb'a (cuventulu) acest'a? Care se aude antâiu? (o), Care a dóu'a óra? (m), Care a trei'a óra? (u) — Dîceti-le pre rëndu!!! Ce vorba am dîsu? Vedese? Cá se o vedemu, trebuie se o scriemu! (Invetiatorulu pasiesce la tabla). Ce sunetu amu auditu mai antâiu? Ce vomu scrie? Pentru-ce? Ce sunetu amu auditu a dóu'a óra? Ce vomu scrie? Pentru ce? Ce sunetu e la urma? Ce vomu scrie? Pentru-ce? — (Invetiatorulu anume scrie acele litere despartite, asiá: o m u) Acumu intréba. Cumu suntú literile aceste, impreunate seau despreunate? Dîcele-ti pre rëndu! (Scolarii dîcu) (Acumu le mai scrie odata, si face atenti pre scolari a se uitá cu atentiune, cá cumu se impreuna? Cumu suntú scrise (legate). Déca su- legate le cetimu dupa olalta, dar' raru! Éca asiá: Eu aretu cu linialulu, si cându voiú trece dela liter'a prima la a dóu'a, legatio — asemenea la a trei'a. —

Invetiatorulu spune scolariloru, cá pâna nu se gata bine sunetulu primu din gura, trece la alu doilea si la alu treilea legândn-le — asiá scolarii remânu in gura cu cuventulu omu — le spune apoi si ace'a, cá cându impreunámu mai multe litere asiá amu cetitu. Ce am facutu acumu? Dá, am cetitu! Voi sciti dar' si cetí! Vedeti ce bine e cá venitú la scóla? Mâne vomu invetiá altu cev'a, si voi apoi cu tempulu ve-ti scí carte! Ce bucurie pentru voi si parintii vostri! —

Cám atât'a, si mai multu se recere la introducerea in cetire a unui singuru cuventu, pentru-cá e greu si anevoiosu totu inceputulu. Ne mângaiemu cu ace'a, cá déca: „Totu inceputulu este greu“ — apoi: „Finea incoronéza lucrulu“. —

Se nu ne para gluma, fratiloru invetiatori, déca ne amu devótatu acestei carieri, ci se ne straduimu pre tóte cărârilé posibile, a devení pre di ce merge totu mai cunoscuti cu ocupatiunea nóstra — se nu ne separámu si desbinámu nece odata, ci cu poteri unite se nisumu a

duce la bunu capetu totu ce au recunoscutu de bunu omenii cu geniū, tactu și rutina pedagogică. —

Din parte-mi, ve recomādu amicabilu și colegialminte, cu ocașunea scrierei sirurilor acestor'a, că se eliminati totalminte și cu cea mai aprōpe redeschidere a scōlei, defectele cele mari, de cari suferu metodu nostru scriptologicu, care propusu cumu se cade, duce curādu și siguru la scopu — internulu D.-vōstra va remānē veselū, cā a coresponsu cerintieloru moderne.

Care nu are, și cu deosebire invetiatorii acei'a, cari nu suntu introdusi cumu se cade in metodu acest'a cōrce scrierile barbatiloru de scōla, de cari și noi avem, cetēșca foile de scōla, pregatēșca-se cumu se cade, cā se potemu stā fatia in aintea ori cui, și mai vētosu in aintea Tronulu dīvinu, pentru-cā mare este datorint'a nōștră și grea, cāndu nōue ni este incredintiată luminarea spiritulu tene-rimei, a copīloru, pre cari i-a iubitū Isusu asiā de multu cāndu a dīsu: „Lasati pruncii se vina la mine, cā unor'a cā acestor'a este Imperat'ia lui Domnedieu“. Era celoru gresiti: „Mergeti dela mine in foculu eternu!“ —

Scōla e tesauru, institutu sublimu,
Noi petrinsi la spiritu, cātra ea grabimu;
Dēca n'ar' fi scōl'a, institutu sublimu,
Noi erāmu cu totii de multu se perimu!!!

BCU C Tom'a Simu, al
invetiatorii in Bi'a.

Unu ōșpe americanu.

Americanulu, despre care mi-am propusu a comunicā cetitoriloru ceva cu acēșt'a ocașune este tabaculu. Se nu se crēdia inse cā voiu dā descrierea botanică a aceste plantē, nici cā voiu vorbī despre insemnetatea la care a ajunsu in economi'a politică; singuru numai despre rolulu ce la jucatu si-lu joca in societatea și istori'a culturală a poporeloru europene — voiu tractā pucinu aici.

Locuitorii insuleloru americane cunosceū inca din tēmpurile preistorice un'a plāntă, ale carei frundie usucate și aprinse producēu unu fumu, ce departā de prin apropiere insectele superatōre. Cā se se scutēșca deci de molestarile numerōșeloru insecte, trageau acestu fumu in gura, de unde-lu suflāu și resfirau impregiurulu lorū. Se intielege cā in scurtu tēmpu au trebuita se simta gustulu particularu celu procura fumulu aromaticu alu acelei plantē, care cu tēmpulu a devenitu unu ce — cum am dice — necesariu pentru cea mai mare parte a omenimei. O dicemu acēșt'a fiindu-cā la descoperirea Americi de Columbu, fumatulu tabaculu erā acolo deja unu usu de tote dilele; ēr' Europenii la rendulu lorū adoptara in scurtu tēmpu datin'a locuitoriloru din tinuturile descoperite și cuprinse de densii. Spanioli, Englesi și Portugesi, toti cultivau și intrebuietiau tabaculu in tierile ce le ocupau prin Americ'a de nordu și de sudu.

Ce privesce cuvēntulu tabacu, elu i-si are originea in vechi'a limba a insulei Haiti. De acolo l'au introdusu

primii descoperitori in limb'a lorū er' dupa acea fū adoptatu in tote cele atalte limbi cu mai multe seau mai pucine schisme.

Dejā la anulu 1558 se adusesu in Portugalia sementia de tabacu, și incepū a se cultiva, dar' datin'a de alu fumā inca nu se introdusesu. Frundiele lui aromatice se usucau nunai, se pulverisau, și se intrebuintiau cā miresme; și fiindu-cā tabaculu i- se atribuia una putere preservativa contra exhalatiuniloru și miresmeloru morbifere, omenii și impleau narile cu acea pulvere. De aci se naseū obiceiulu de a trage tabacu pre nasu, avendu-se totu de-a-una in vedere efectele lui igienice, de ore-ce se credea cum-cā tabaculu trasu pre nasu ar' sentī creerii de tote afectiunile morbide.

In Franci'a se aduse tabaculu mai antāiu la anulu 1560 de Jean Nicot, ambasadoru francesu la curtea portugesa, și in onōrea acestuia i- se dade numele *Nicotianu Tabacum* numire, cei i- se consēva pāna in diu'a de astādi in botanică. Aici vedemu cā plānt'a americană avū in privint'i'a numirei sale botanice sōrtea continentulu, ce o producea. Precum adeca Americ'a nu-si primī numirea dupa primulū seu descoperitoriu, totu estu modu se dade și tabaculu una numire botanică, ce nu stā nici intrun'a legatura cu primulū seu aducatoriu dincōci de oceanu.

Prim'a sugara, ce o vedīu Europ'a, fū adusa de englesulu Sir Walter Raleigh pre tēmpulu, cāndu tronulu Angliei erā ocupatu de regin'a Elisabet'a (1558—1603). Sir Walter presentādu-se la regin'a, acēșt'a -lu intrebā, cātu ar' cantarī fumulu dintr'o sugara in faci'a reginei, dupa ace'a o fumā intrēga, firesce cu permisiunea majestătei, și cantarī tōtă cenusi'a din ea; scadiū (subtrase) apoi greutatea cenusiei din ceea a sugarei, și dīse cā diferint'i'a dintre aceste dōue greutāti ar' presentā greutatea fumulu. Regin'a se declarā multiamita cu acestu respunsu, și intrēga curtea aplacedā iscusint'i'a lui Sir Walter. Incātu inse acēșt'a a avutu dreptate, lasu cā cetitorii se judecc insisi, eu din parte-mi adaugu numai, cā am amintitu acēșt'a scurta istoriōra pentru-cā sē se vēdia, cā adese ori sub speci'a scientiei se ascunde numai unu hocus-pocus de cea mai crasa nesciintia.

Incetu cu incetulu datin'a de a trage tabacu pre nasu ajunse la moda pentru tōtă lumea pretiusă civilizată, dīcu pentru tōtă lumea, barbati și femei. Si ori cātu de detestabilă erā acēșt'a moda, ea si-a avutu și una parte bună, cā-ci a fostu unu puternicu impulsu pentru aurari argintari și strungari de a se perfectionā in art'a lorū ma chiar' și pentru pictori. Damele și tinerimea elegantă portā se intielege tabachiere de formatu mai micu, barbati și demnitarii mai inalti aveau din contra totu-de-a-un'a tabachiere mari de metalu nobilu și decorate cu pietre scumpe de valōre insemnată.

Inse mari ori mici, tōte tabacherele se cerea se fia lucrāte cu una artă pre cātu se potea mai fina și pictorita adese ori cu cele mai magistrali portrete in miniatura.

Tabachier'a deveni' asi'a dicandu una parte a personalitatii si nu intardiá a-si cuceri' locu chiar' in sciintia si in istoria. Că-ci d. e. celebrii eruditi din seclulu trecutú nici nu ni-i potemu inchipuf cum se cade, decâtú cu tabachier'a in mâna seau pre mės'a lorú de studiu. Despre tabachier'a filosofului Kant se dice, că s'ar' mai aflá chiar' si astadi in famili'a unei stranepote a lui, carea la amici maiin timi o areta cu deosebita multiamire frumós'a reliquia a marelui seu unchiu filosofu. Dimensiunile considerabile ale acestei tabachiere de argintu greu, areta precum spunu, că criticulu ratiunei pure trimitea creerilorú sei activi dese si puternice dose de tabacu.

Cu Fridericu celu Mare alu Prusiei tabaculu si tabacher'a si-serbara intrarea triumfala si in domeniulu istoriei. Acestu rege nu erá unu momentu lipsitu de tabachiere si pre pieptulu lui se potea observá totu-de-a-un'a murdari'a produsá de pulberea narcotica. La un'a convenire a s'a cu imperatoriulu Josifu II, Fridericu alu Prusiei portá uniforma alba brodatá cu argintu. De asemenea erau in costume albe si adjutanti ce-lu insocieau; că-ci nu voiá densulu cá prin uniform'a albastra prusiana se revóce imperatulu in memoria dusmani'a de odinióra. Dar' cá totu-de-a-un'a, Fridericu tragea si de asta data grosu pre nasu; er' dupa ce vediú că si-a murdaritu binisioru uniform'a cu tabacu, dise catra imperatulu glumindu: Majestatea vóstra vedeti, că nu suntú destulu de curatielu, cá se potú purtá colorile vóstre.

Din cele de pana aci se vede, că societatea eleganta docta si politica din Europ'a intrebuintiá tabaculu la inceputu numai sub form'a pulverisatá pentru trasu pre nasu. Fumatulu lu- practicau pre atunci numai soldatii de rendu si matrozii, cari venindu mai multu in atingere cu indigenii de prin posesiunile coloniale americane imprumutau si aduceau cu sine acestu obiceiú. Dintre poporele Europei au fostu saxonii cei de antáiú, cari au adoptatu fumatulu cum am dice in masa, si dela cari s'a reslatitu in tote partile. Tota energi'a cu care se opuneau autoritatile civile, si totu zelulu ce-lu desfasurá preotimea, predicandu contr'a acestui usu, n'a avutu puterea de-a-i impiedecá latirea epidemica.

Credemu că este interesantu a cunósce gravitatea pedepselorú, ce erau decretate in unele state europene, pentru cei ce ar' cutezá se fumeze tabacu. De aceea amintimu cá:

In Turci'a erá opritu fumatulu sub pedépsa de mórte; in Rusi'a se decretá la anulu 1634, cá celui ce ar' fumá se i- se taie nasulu. Acést'a pedépsa se modificá inse la 1641 in sensulu, cá: fumandu cineva tabacu, pentru antái'a óra se fia batutu cu cnut'a, ér' in casu de recidiva se fia tramisu la Siberi'a. Regele Jacobu I alu Angliei (1603—1625) se încercá a impiedecá pre poporu dela consumulu tabacului prin imposité (dări) grele; dupa ce vediú inse cá acést'a n'are efectulu doritu scrisé elu insusi una carte, intitulatá *Miso-Kapnos*, in care se adoperá a desmantá pre

Englesi dela fumatulu acelei plante narcotice. De asemenea publicá si academi'a de medicina din Paris una scriere, in care se silea a aretá relele urmari si stricatiunea, ce o aduce cu sine fumatulu tabacului. In Ungari'a se pedepseau nobilii cu câte cincidiece si tieranii cu câte siese floreni, deca fumáu; ér' pontificii Romani cá Urbanu VII si Inocentiu VII decretara pedéps'a de excomunicare pentru cei ce ar' cutezá se mórta la beserica fumandu.

Iuse in deciderea tuturorú mesurilorú severe, ce se luau in contra-i, fumatulu nu se oprí in cale s'a, ei se generalisá si reslatí preste totu pamentulu. Ma, lucru ciudatu, in Turci'a unde erá opritu sub pedépsa de morte tocnuí acolo ajunsé pip'a in scurtu timpu la insemnatatea celui mai nedispensabile aparatulu pentru fia-care musulmanu. Turcii mai cu dare de mana incepura a tiené servitorii anume pentru implutulu pipei si curatitulu ciubucului, de unde i- si numeau cibucgii. Cibuculu ce ti-lu ofere turculu cá se fumedu in societate cu elu pre langa ceas'a de cafea este semnulu celei mai sincere bunavointie si simbolulu inviolabile alu ospitalitati, intogmai cá pânea si sarea la maurii cei vechi si la arabii de astadi.

(Va urmá).

Morburile si inimicii vitiei de vinia.

Causele, cari producú morbori in vitia, suntú de doue specie: *interne* si *externe*. Intre relele interne e *slabitiunea*, provenita din betranetie, carea nu o pote incungurá neci una fientia organica; mai departe *eschaurirea* vitiei si a solului.

Poterea productiva a vitielorú betrane se pote graduá prin intinerirea vitiei, adeca prin retaiare, dar' vitiei eshaurite nu i- se pote dá neci unu ajutoriu, ei un'a cá acést'a trebue sterpita: solulu trebue rigolatu, gunoitú, câti-va ani semenatu cu plânte, ce au se fia sapate si cu succesu numai dupa aceea se pote sadí in elu vitia.

Morburile provenite din cause externe suntú multifarie; ele potú proveni antáiú *din influinti'a solului* asia, cá fiindu vitia in cutare solu argilosu prea vertosu seau stâncosu, radecinile ei nu potú capetá apa, din care cauza ele asia dicundu se inadusie si apoi se putrediescu; mai departe fiindu radecinele astrinse la locu pucinu nu potú capetá nutrementu de ajunsu, din care cauza viti'a capeta bola usucata; totu dela solu provine si ból'a frundiei, numita hidropica, cându viti'a inflându-se de apa face multu lemnú si frundie dar' struguri pucini si slabi, cari neci nu se cocu; ból'a acést'a se nasce asia, cá radecinile se intindu tare la vale, adencu in solulu cclu rece si umedu, cea ce se intempla mai alesu cu viti'a cultivatá in gradina, reulu acést'a se pote delaturá asia, cá seau se scóte viti'a, si solulu se rigoleza si se canalizeza, seau se scurtéza câte-ve din radecinele, ce strabatuprea la adancime, er' solulu se amelioréza cu medie incalditórie d. e. cu gâinatiu, dupa aceea se sapa, se meruntiesce bine, pentru-cá se-lu pota strabate bine aerulu si caldur'a.

A dou'a clim'a inca pote produce multe morbori; astu-feliu din influinti'a climei se pote nasce morbulu numitu *arsura* cându frundiele si fructulu se usuca repede, cea ce de comunu o cauzeza caldur'a, ce urméza numai de câtu dupa un'a ploia mai mica; acestu reu nu se pote mediciná si cea ce s'ar' poté face este atát'a, cá se nu ne grabimu cu frantulu vitiei, pana cându nu s'au desvoltatu bine bouele,

pentru-că pana atunci nu este consultu a despoia viti'a de frundie; in cōlea acestu reu nu e asia generalu, dupa ce numai strugurii din partea superiōra sunt espusi, er' cei de desuptu sunt mai scutiti; totu dela influinti'a elimei provine si *galbinea*'a, ce consiste in galbinirea frundiilor insocita de fructe pucine si mladitii scurte; aici se pote ajutá prin gunoire. Mai departe de la elima provine creparea cōgiei, rogi'a apoi mucediel'a; acést'a din urma in multe parti a facutu mari daune in vinia pentru-că strica nu numai fructulu, cându acést'a incepe a se coce ci ataca chiar' viti'a; strugurii devinu vĕrtosi, se impetrescu asia dicundu, s iastu-feliu nu se potu folosi; mladitiile, frundiile dimpreuna cu fructulu sunt obduse cu mucediala, ce impedeaca si nimicescu tota activitatea vitala. In contra acestui morbu se intrebuintieza sare si varu; se recomanda si preseratulu cu pulvere de puciosa, carea firesce numai atunci se pote aplicá cu succesu, deca operatiunea se face, cându frundi'a este uda. Nascerea acestei bóle se esplica asia, că urmandu dupa un'a di calda, una nopte forte rece, viti'a se recesece tare si astu-feliu i-se impedeaca circulatiunea sucului, carele pre ncobservate se scurge prin virvurile mladitiilor si prin partea inferiōra a frundiilor, se acresce, se putrediesce si formeze asia numit'a mucediala.

A trei'a, cultivarea, manipularea gresita inca pote provocá morburi; taierea, ciōntarea prea lunga seau prea scurta, vatemarea vitiiei, gunoirea defectuosa si alte lucrari gresite, tote causéza vitiiei diferite morburi, cari aducu economului daune insemnate.

Inimici vitiiei sunt multi: câni, vulpi, dihorni, sioreci etc., apoi multe specii de paseri, de reptilie, insecte. Melcii primaver'a de tĕmpuriu pascu frundiile celea fragede, de unde se nasce dauna insemnata. Stĕrpirea melcilor se pote face primaver'a, cându se sapa vini'a, er' deca si mai tardiu inca se ivescu, e consultu a asterne printre sirurile vitiiei rogojine de papura, spetasa, sub cari se tragu melcii preste nopte si deunde demaneti'a pana in diua se prindu si se delatura; asemenea se pote folosi in contra lor resturi de cogia de stegiaru de pre la timari seau pielari precum si cenusia de lemn seau de carbuni de piatra.

Unu inamicu periculosu alu vitiiei este *omid'a de struguri*, carea este larv'a unui fluture micu de nopte. Acést'a preste anu de trei ori ataca vini'a! întâiu, cându infloresce, i-suge suculu si fructulu nu se pote face; a dou'a ora cându se formeza lemnele; acestea le rode, mai alesu pre tempu de ploia; a trei'a óra, cându se cocu strugurii, in cari causeza putredine, prin acea că le sparge cogi'a si le suga din suc.

Stĕrpirea ei este imposibila; in câtu-va totusi sar' poté ajutá asia, deca omorim fluturu cu finea lui Maiu si pre la midiloculu lui Iuliu, cându se imparechieze; cea ce se pote face asia, că se facu focuri mai mici in giurulu vitiilor, si fluturu că si alti fluturi de nopte aieptandu-se in lumin'a flacarei, devine victima; seau punemu copii, cari se-i prinda diu'a, cându fluturii sunt retrasi in partea inferiōra a frundiei, seau se culegemu larvele, cându acelea se afla pre flore, se le sdrobim, er' partile celea rose, ale plantei se le delaturamu, se le ardemu; mai departe, dupa ce fluturu si-pune ouale in cogi'a vitiiei, pentru acea cogi'a ce spendiura seau este desfacuta de lemn, la frântu trebue delaturata. In fine ungerea trupinei si a mladitiilor cu apa de varu inca va face unu servitiu folositoriu contra acestui inamicu periculosu.

Unu altu inamicu alu vitiiei este gādaculu asia numitu *Rhynchites betuleti*, lungu de 3 linie, latu de 1½ linia, are colore verde auria si petiōre rosie, gur'a lui este previeduta cu sugatoria.

Primaver'a, dar' mai alesu in Maiu si Juniu se viresce in mladitiile celea tinere, acestea le rode, asia câtu li-se usuca partea superiōra; acusi'a depune oua in partea inferiōra a frundiei, carea prin una impunsetura o inghemuiesce. Stĕrpirea lui se pote face numai prin arderea frundiilor inghemuite, prin culegerea si omorirea gādaciloru.

Muscele, vespĕii ma chiar' si furnicele inca sunt inimici vitiiei de vinia, — dar' toti acesti inimici, câti i-am numeratu pana aici nu cumpanescu atāt'a si nu potu face atāt'a dauna câta face *Filoxera*'a, carea, dorere, a penetratu si in partile nostre; despre carca, pana candu nu ni-erá óspe, omenii nostrii vorbeáu asia dicundu in sieptedieci, dar' acum, potu fi convinsi, că dupa ce voru vedé cu ochii devastările cauzate de ea, se voru cugetá mai seriosu.

Credu, că nu va fi superfluu, a tractá despre acést'a insecta si in foia noastra. (va urmá).

V a r i e t á t i.

Specie noua de grānu. In Angli'a de câtu-va ani in coce se cultivéza una specie noua de grānu sub numele „grānu de Mainstay“, carea mai întâiu fú cultivata in Colchester in apropierea comunitatei Great Bentley de capitanulu Delf si carea fú probata si in Bohemi'a in dominiulu de langa Budweis, unde asemenea s'a aflatu, că are proprietati escelente. Speci'a acést'a are grauntie fine, mari, transparenti, dar' pentru acea albe; spicele au patru siruri, sunt de colore rosia si cu tiepe, er', paiulu este galbinu rosiiu, de marime midilocfa, dar' forte tiepanu si grosu. Dupa cum se vede de aici, acést'a specie de grānu are aplicare de a se desvoltá puternicu; este forte avuta in radecini, cari si-le dimit aduncu sub pamenta si astu-feliu forte bine resiste gerului, afora de acea neci rugin'a n'are putere asupr'a ei. Esperintieile facute cu acést'a specie de grānu au demustratu pana la evidentiã, că nu este simitoria facia de influintiile tempului si că in privinti'a fructificarei inca au aretatú avantajie insemnate.

Semenati napi de niriste! Dupa ce se cara grāulu de toamna, aramu niristea si semenamu in ea sementia de napi si o grapamu. Semenatulu se nu fia mai tardiu, de câtu la capetulu lunei Iuliu. Candu plantele si-au schimbatu frundiile, se grapa odata binc, mai tardiu se grapa inca odata si apoi remanu cu atāt'a. Pre unu jugeru se facu 120 cent. metr. Valorea lor facia de a fenului se reporta cá 5:1. Napii acesti'a nu se pastreze preste ierna, ci de pre la inceputulu lui Octobru se scotu si se dau la vite seau la porci.

In contra bólei de splina numite *anthrax* se pote capatá materia de altuitu la J. Bontroux, 28 rue Vanquelin, „Paris“. Pretiulu materiei pentru 100 de oi este 10 franci. Instrumentulu de stropitu e 25 franci si pachetatulu 5 franci. La medicina se alatura si indrumarea. Altuirea se face mai cu succesu tomn'a si primaver'a; si este de a se incredintiá unui veterinaru priceputu. Dupa ce bol'a amentita se areta adeseori, se atrage atentiunea acōnomiloru la acést'a medicina.